

Zpravodaj Československého sdružení uživatelů TeXu

Antonín Strejc

Recenze: CE Písma, loga, symboly II

Zpravodaj Československého sdružení uživatelů TeXu, Vol. 8 (1998), No. 2, 88–96

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/149814>

Terms of use:

© Československé sdružení uživatelů TeXu, 1998

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ*:
The Czech Digital Mathematics Library <http://dml.cz>

Na jaře roku 1997 uvedla firma DTP Studio na trh zajímavý CD-ROM *CE Písma, loga, symboly* (dále PLS). Po půl roce pak vydala i rozšířenou verzi PLS II, se kterou jsem měl možnost se blíže seznámit, díky tomu, že firma laskavě zapůjčila předsedovi ČSTUGu Petru Sojkovi jedno CD k vyzkoušení. V následujícím textu si tedy dovoluji předložit výsledek svého testování, jehož hlavním smyslem bylo od samého počátku především ověření použitelnosti nabízených PostScriptových písem v T_EXu.

Co všechno na CD-ROMu naleznete

Jak už název napovídá, hlavním obsahem cedéčka PLS II je datová část, členěná do tří podskupin:

- *CE písma* – 257 počestěných¹ fontů ve formátech Adobe Type 1 a TrueType. Součástí CD je kompletní tisknutelný katalog všech písem.
- *Loga* – přes 500 katalogizovaných logotypů významných českých i zahraničních firem. Loga jsou ve vektorovém formátu AI (Adobe Illustrator).
- *Symboly* – zhruba 80 rozmanitých symbolových a ornamentálních sad ve formátu TrueType, včetně azbuky, symbolů pro sazbu jízdních řádů apod.

Na stříbrném disku dále naleznete testovací 30denní verzi programu Corel Draw 7 (DTP Studio v sobě nezapře autorizovaného distributora produktů firmy Corel Corporation).

Po cedéčku se můžete pohodlně procházet použitím prohlížeče HTML souborů. Projevem běžné slušnosti je zařazení „free“ prohlížeče (zde MS Internet Explorer 3.02 CZ) pro ty, kdo jej ještě nemají.

Přestože si myslím, že všechny uvedené části mohou být pro mnohé uživatele zajímavé, soustředím se ve zbylém textu již pouze na CE písma ve formátu Type 1.

CE písma ve formátu Type 1

PLS II obsahuje celkem 257 řezů CE písem. Ke každému řezu je dostupný odpovídající PostScriptový popis fontu *.pfb plus metrika *.pfm. Jako základ pro

---

¹Termínem „počestění“ v tomto textu míním přidání akcentovaných znaků české, slovenské a některých dalších abeced. Přesnější výraz „postředovýchodoevropštění“ jsem zamítl, aby si laskavý čtenář nezlámal jazyk.

**A B C D E F G
H I J K L M N O P Q R
S T U V W X Y Z
Á Ä Č Ď É Ě Í Ĺ Ľ Ń Ó Ô Ö
Ř Ŕ Š Ť Ú Ů Ü Ý Ž**

**a b c d e f g h i j k l m n o
p q r s t u v w x y z
á ä č ď é ě í Ĺ Ľ Ń ó ô ö ř ŕ
š ť ú ů ü ý ž**

---

1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

počeštění posloužily fonty z volné distribuce firmy HiStroke. Rozšíření o akcentované znaky CE abeced provedl ing. Daniel Jenne z firmy DTP Studio (mj. spolupracoval i na počešťování písem z rodiny Computer Modern). Pro úplnost uvedu, že všechny fonty jsou kódovány dle normy CP 1250.

Bohužel, na disku nejsou metriky ve formátu AFM (Adobe Font Metrics) [2], ale pouze, jak jsem již uvedl, v redukovaném tvaru PFM (Printer Font Metrics), který je sice postačující pro implementaci fontů ve Windows, ale pro konverzi metrik do $\TeX$ ovského formátu TFM není vhodný. PFM totiž obsahuje pouze podmnožinu informací z AFM, takže konverze PFM na AFM není triviální záležitostí. Jelikož jsem ale chtěl vyzkoušet použití písem v $\TeX$ u, potřeboval jsem samozřejmě vyrobit metriky *.tfm. Zkusil jsem kontaktovat autora a požádal ho, zda by mi mohl poskytnout oněch 257 metrik ve formátu AFM, vhodném ke snadné konverzi. Rád bych zde vyzdvihl, že pan ing. Jenne projevil velké pochopení a prakticky obratem mi zaslal elektronickou poštou kompletní sadu AFM metrik, takže se mi po nějaké době podařilo všechny fonty zdárně implementovat.

Potřebné informace k přípravě fontů pro sazbu $\TeX$ em je možné nalézt v [4], [5], [7] či [10].

Zjištění vady na kráse

Za nejzávažnější nedostatek považuji totální absenci kerningových dat v metrických souborech. Ihned po zjištění této nectnosti jsem adresoval dotaz autorovi, který mi sdělil, že originální fonty sice kerning obsahovaly, ale byl prý tak příšerný, že sazba fontem bez kerningu vypadala lépe než s kerningem. Proto prý nevyhovující kerning raději ze všech fontů odstranil. Ujistil mne ale, že na doplnění vyhovujících kerningových párů se usilovně pracuje a příští upgrade je zcela jistě bude obsahovat. Osobně sice nepovažuji za profesionální přístup, když se pouštějí na trh ještě nedodělané produkty, ale zřejmě zde sehrály svou roli komerční důvody (CD-ROM si jistě koupí řada lidí, kteří ani nevědí, co to kerning je) a dále fakt, že dodělat opravdu dobrý kerning pro 257 fontů musí nepochybně zabrat spoustu času.

Dalším nedostatkem, ale přece jen už snadněji stravitelným, je absence ligatur v souborech *.pfb.

Poslední závadou, která se ale dá snadno obejít, je chybné pojmenování akcentovaných znaků $\acute{t}$, $\acute{d}$, $\acute{l}$ a $\acute{L}$. Uvedené znaky mají symbolické názvy /tquoteright, /dquoteright, /lquoteright a /Lquoteright místo obvyklých a dnes už i normalizovaných názvů s označením akcentu jako caron, tedy např. /tcaron atd. Pokud tedy máte připravenou kódovací tabulku, kterou chcete předložit jako parametrický soubor konvertoru `afm2tfm`, musíte si v ní správné názvy na chvíli opravit na nesprávné a konverze se zdaří, jinak uvedené čtyři

A B C D E F G
H I J K L M N O P Q R
S T U V W X Y Z
Á Ä Č Ď É Ě Í Ĺ Ľ Ń Ó Ô Ö
Ř Ŕ Š Ť Ú Ů Ü Ý Ž

---

a b c d e f g h i j k l m n o
p q r s t u v w x y z
á ä č ď é ě í ĺ ľ ň ó ô ö ř ŕ
š ť ú ů ü ý ž

---

1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

znaky nebudou ve výsledku dostupné. Všechny ostatní symbolické názvy znaků jsou běžné a nečinily problémy. I tuto drobnou závadu přislíbil autor opravit.

Co je možné pochválit

Z pohledu uživatele $\text{T}_{\text{E}}\text{X}$ u se mi jako největší pozitivum jeví fakt, že fonty obsahují „skutečné“ akcentované znaky. Jsou vytvořeny opravdu precizně a pokusná sazba ukáže, že typografická kvalita textu je vyšší, než jakou můžeme docílit metodou kompozitních znaků.²

Rozdíly se projeví u problematických písmen $\acute{t}$, $\acute{d}$ (ve slovenštině také u písmena ł) uprostřed slov. V následujících ukázkách je vždy horní z dvojice shodných textů vysázen pomocí fontu s kompozitními znaky (New Century Schoolbook Bold) z balíku $\mathcal{G}\text{T}_{\text{E}}\text{X}$, dolní pak pomocí obdobného CE fontu z testované kolekce PLS II.

nešťastný
nešťastný

jako ďas
jako ďas

dršťková polévka
dršťková polévka

Ludĕku!
Ludĕku!

Tak ať!
Tak ať!

Koľko?
Koľko?

Vzbuďte se!
Vzbuďte se!

Jelikož nemusí nahrazovat háček apostrofem, vyhrávají v tomto srovnání CE písma z PLS II. U fontů s kompozitními znaky je akcent vidět často blíž k následujícímu znaku, ke kterému nepatří, a někdy s ním dokonce splývá. Háček je oproti apostrofu subtilnější, a proto je při návrhu písma možné podstatně lépe jej polohovat.

Další výhodou spatřuji v bohatosti nabídky písem, ve které lze nalézt pěkná písma knižní, novinová, nadpisová i různá kaligrafická ozdobná písma pro akcidenční sazbu. Mezi 257 řezy je 32 rodin, u kterých jsou dostupné všechny čtyři běžné varianty (písmo normální, polotučné, kurzíva a tučná kurzíva). Mnoho uživatelů, a zejména těch, kteří používají $\text{T}_{\text{E}}\text{X}$ k profesionální typografické práci, může v PLS II získat již docela slušný repertoár písem, umožňující vždy pro daný druh tiskoviny zvolit vhodný font. Uvažme, že v instalacích $\mathcal{G}\text{T}_{\text{E}}\text{X}$ u je nabízena pouze statická antikva Computer Modern, esteticky vhodná hlavně pro odborné texty, méně pro beletrii, ještě méně pro noviny a už vůbec pro akcidenční sazbu, doplněná o základní sadu Adobe fontů, počestěných ne zcela dokonalou metodou kompozitních znaků. Při stávající nabídce je tedy výběr vhodného a současně kvalitního národního fontu mnohdy nemožný.

---

²Tuto metodu používá například známý konvertor **a2ac** [6] Petra Olšáka.

A B C D E F G
H I J K L M N O P Q R
S T U V W X Y Z
À Á Â Ã Ä Å Æ Ç È É
Ê Ë Ì Í Î Ï Ñ Ò Ó Ô Õ Ö
Ø Ù Ú Û Ü Ý Þ ß

---

a b c d e f g h i j k l m n o
p q r s t u v w x y z
ā ä å ç è é ê ë ì í î ï ñ ò ó ô õ ö ÷ ø ù
š ť ů ů ů ŷ ž

---

1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

Za kolik?

CD-ROM PLS II je možné u firmy jednotlivě objednat za 750 Kč. Na webovských stránkách [1] je však možné se dočíst, že firma poskytuje výrazné množstevní slevy a například při odběru 50 kusů stojí jedno cédečko už jen 253 Kč, jinými slovy, jeden řez písma pak vyjde na méně než 1 korunu!

Příznám se, že právě tento fakt mě přivedl k úvaze o možném hromadném objednání CD-ROMu pro členy sdružení ζ TUG a případné další zájemce a stal se jedním z hlavních popudů pro sepsání této recenze.

Souhrnné hodnocení a perspektivy

Vzhledem k tomu, že na trhu doposud zcela chyběla písma ve formátu Type 1 v dobře udělané národní úpravě, je třeba projekt PLS hodnotit bezesporu velmi kladně. CD-ROM si díky svému zajímavému obsahu a relativně nízké ceně patrně získá mezi počítačovou veřejností mnoho příznivců.

Mým úkolem však bylo zhodnotit především jeho jednu část z hlediska možného využití v $\text{T}_{\text{E}}\text{X}$ u. Z této pozice musím, hlavně kvůli absenci kerningových párů, dílo hodnotit jako nedodělané, a tudíž ještě nezralé pro doporučení k nákupu.

Dobrou nadějí je však příslib autora, že kritizované nedostatky budou odstraněny v příští edici CD-ROMu PLS III. Doporučuji tedy zatím s nákupem počkat a navrhuji výboru ζ TUGu, aby případnou objednávkovou akci zorganizoval až na následující verzi tohoto CD-ROMu.

Ze stejných důvodů nehodlám zveřejňovat TFM metriky, které jsem vyrobil k vyzkoušení sazby v $\text{T}_{\text{E}}\text{X}$ u. Počítám ale s tím, že bych stejným způsobem otestoval příští verzi PLS III (pokud bude dodělán kerning) a teprve tyto soubory bych potom zveřejnil.

Odkazy

- [1] *Písma, loga, symboly II*. WWW stránka firmy DTP Studio, s.r.o. <http://www.dtpstudio.cz>.
- [2] *Adobe Font Metrics File Format Specification*. (PDF soubor), Adobe Technical Support, 1995, <http://www.adobe.com>.
- [3] *PostScript Language Reference Manual*. Adobe Systems Inc., 2nd edition, Addison-Wesley, 1992.
- [4] Tomas Rokicki: *DVIPS: A $\text{T}_{\text{E}}\text{X}$ Driver*. Manuál dodávaný v elektronické formě s balíkem `dvips`.
- [5] Karl Berry: *Font naming conventions*. In: [4].

A B C D E F G
H I J K L M N O P Q R
S T U V W X Y Z
Á Ä Ć Ď Ě Ě Ĵ Ľ Ľ Ń Ó Ó Ö
Ř Ř Š Ť Ú ù ü ý Ž

---

a b c d e f g h i j k l m n o
p q r s t u v w x y z
á ä ć đ é ě í ľ ľ ň ó ó ö ř ř
š ť ú ù ü ý ž

---

1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

- [6] Petr Olšák: *Program a2ac – manipulace s fontem na úrovni PostScriptu*. Zpravodaj Československého sdružení uživatelů T_EXu, **6** (1), 23 (1996).
- [7] Petr Olšák: *Typografický systém T_EX. ČSTUG 1995*.
- [8] Donald E. Knuth: *Virtual Fonts: More Fun for Grand Wizards*. TUGboat, Vol. 11 (1990), No. 1.
- [9] Petr Sojka: *Virtuální fonty, accents a přátelé*. Zpravodaj Československého sdružení uživatelů T_EXu, **4** (2), 56 (1994).
- [10] Pavel Herout: *PostScriptové fonty pro ty, co o nich moc nevědí*. Zpravodaj Československého sdružení uživatelů T_EXu, **6** (1), 43 (1996).
- [11] Oldřich Hlavsa: *A Book of Type and Design*. SNTL Praha & Tudor Publishing Co. New York 1960.
- [12] Bohuslav Blažej: *Grafická úprava tiskovin*. SPN Praha 1990.

Fontanasia

MICHAL KVASNIČKA

Rád bych vás informoval, že jsem vytvořil WWW stránku Fontanasia. Na tuto stránku bych chtěl umístit všechna volně šiřitelná počestěná písma, která lze využít pro sazbu T_EXem. „Počestěnými písmy“ v tomto kontextu myslím písma v CS-kódování.

V současné době je stránka rozdělená do pěti částí:

1. postscriptová písma počestěná přímo v .pfa nebo .pfb souboru
2. postscriptová písma počestěná na úrovni .afm metriky
3. postscriptová písma počestěná pomocí virtuálních fontů (virtuální fonty jsou použity všude – rozdělení znamená, jaké informace jsou k fontu k dispozici)
4. Metafontová písma počestěná přímo ve zdrojovém kódu
5. Metafontová písma počestěná pomocí virtuálních fontů

V současné době stránka obsahuje asi 15 rodin písem. V kategorii (1) zatím nejsou žádná písma, v kategorii (2) URW Nimbus Roman (tuší někdo, jak se liší od Times Romanu?) a Adobe Utopia. V kategorii (3) jsou zatím zahrnuta ta postscriptová písma, která jsou integrována do postscriptových tiskáren. V kategorii (4) je Malvern a páně Olšákův fascinující Slabikář. V kategorii (5) pak CM Pica (Memphis), Fraktura a Švabach, kompletní Pandora a Punk. Ukázky písem nepřikládám, protože jsou vystaveny na Internetu.

Na závěr několik proseb: Pokud jste počestili nějaké pěkné písmo nebo ho máte stažené ze sítě, prosím, napište mi, pokusím se ho přidat do databáze. (Po-